

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Augiron S. et al. 2015. Winter spatial distribution of threatened acridivorous avian predators: Implications for their conservation in a changing landscape. *J. Arid. Environ.* 113: 145-153.

Gedurende de winters van 2009-13 werden in Senegal op een groot aantal trajecten sprinkhanen geteld. Tevens werd gekeken naar het voorkomen van Grauwe Kiekendieven en Kleine Torenvalken. De dichtheid van sprinkhanen nam af volgens een NO-ZW-gradiënt, en de Grauwe Kiekendieven volgden die trend op de voet. Kleine Torenvalken echter minder, misschien omdat die samenbalden in grote slaappleatsen (en als slaappleats geschikte boomgroepen schaars waren). Van deze soorten bedroeg het gemiddelde aantal overwinteraars resp. 3360 en 36.000 exemplaren. (steveaugiron@hotmail.fr).

Björklund H., Valkama J., Tomppo E. & Laaksonen T. 2015. Habitat effects on the breeding performance of three forest-dwelling hawks. *PLoS One* DOI: 10.1371/journal.pone.0137877.

Finland is het land van de intensieve bosbouw. Oud bos is er schaars geworden; zelfs middeloude bomen zijn schaars. Deze vorm van bosbouw gaat ten koste van het leefgebied van middelgrote roofvogels als Havik, Buizerd en Wespendif. Gebaseerd op grootschalig verzamelde broedgegevens (Zuid-Finland, gebied van 640 x 440 km) in 1992-2010 werd gekeken of de staat van het bos rond het nest (op afstanden van 100-4000 m van het nest) van invloed was op broedprestaties. Alleen nesten waarin tenminste één ei was gelegd werden in de analyse meegenomen. Zoals zo vaak met dit soort studies komt er altijd wat uit, ongeacht de variabelen die je erin stopt. In dit geval voor Havik: broedprestaties waren beter in oud fijnsparbos in de buurt van water, maar minder in jong, gedund bos. Bij Buizerd en Wespendif werd geen enkel effect gevonden. Jongental van geen van de drie soorten werd door het bos rondom het nest beïnvloed. In de periode van onderzoek nam het areaal jong bos in Zuid-Finland toe (en het areaal oud bos af), maar dat was rond de roofvogelnesten niet het geval (binnen 2000 m van het nest). Deze studie heeft veel woorden nodig om tot vage conclusies te komen (oud bos is belangrijk). Een mooi voorbeeld van gebruik van grote databestanden die niet werden verzameld met een speciale vraagstelling. Citizen science, het kán iets zijn maar is vaker een illusie die zorgvuldig in stand wordt gehouden. (heidi.bjorklund@helsinki.fi).

Foysal M. 2015. Bangladesh Falcon Research Project. *Falco* 46: 7-10.

In de buurt van Dhaka werden diverse plekken ontdekt waar tijdens de trek behoorlijk wat Amoervalken langskwamen. De vogels staken de Golf van Bengalen in (najaar) of gebruikten de gebieden als tijdelijke stopplaats (tot 150 ex. op enigerlei moment). Tot nu toe werden Amoervalken op trek vooral in centraal Assam (India) gezien. (pakhi-vhai@yahoo.com).

Herfindal I., van de Pol M., Nielsen J.T., Saether B.-E. & Møller A.P. 2015. Climatic conditions cause complex patterns of covariation between demographic traits in a long-lived raptor. *J. Anim. Ecol.* 84: 702-711.

Deze studie aan Haviken suggereert dat een warme april (maar niet maart, mei of winter voorafgaand) in het geboortjaar van vrouwtjes Haviken resulteert in een kortere levensduur van die vrouwtjes en in een mindere jongenproductie. Omgekeerd: als in het geboortjaar april koud was hadden vrouwtjes hun hele leven een beter dieet (uitgedrukt als aandeel duif). Een vrouwtje dat gedurende haar leven veel duiven at, produceerde meer jongen dan vrouwtjes met minder duiven op het menu. (In dit studiegebied in Denemarken beginnen de Haviken gemiddeld op 10 april met de eileg; bij ons beginnen Haviken eerder, en is de temperatuur in maart van doorslaggevend betekenis, al weet ik niet of dat zichtbaar is in de broedprestatie gedurende hun hele leven.) In de Deense studie gingen meer Haviken tot broeden over als het in april warm was. Dat warme april len ertoe leiden dat vrouwelijke Haviken die dan worden gemaakt in hun verdere leven meer jongen grootbrengen dan die stammend uit koude april len, zou op verschillende manieren hun beslag kunnen krijgen. Ten eerste: minder paren broeden als april koud is, en dat zou competitie om voedsel in de jongentijd moeten verminderen. Dat geldt uiteraard alleen als er sprake is van voedselschaarste, wat in deze studie niet bekend is; wel is bekend dat duiven in hun studiegebied trekvogels zijn en later aankomen in koude april len. Ten tweede: als in koude april len alleen de topvrouwtjes tot broeden komen, zou dat mogelijk een cohort jongen opleveren dat met 'een zilveren lepel in de bek' opgroeit. Tot slot zouden broedende vrouwtjes in een koude april minder eieren kunnen leggen die dan wel van hoge kwaliteit zijn. Allemaal erg speculatief, maar dat er in sommige jaren cohorten jongen van hoge of lage kwaliteit worden grootgebracht, lijkt buiten kijf. Het zou wat zijn als de temperatuur tijdens de eileg (april in Denemarken, in Nederland waarschijnlijk maart) daadwerkelijk de rest van het leven van een Havik bepaalt. Maar geloven we dat? (ivar.herfindal@ntnu.no).

Hoy S.R. et al. 2015. Age and sex-selective predation moderate the overall impact of predators. *J. Anim. Ecol.* 84: 692-701.

In het Kielderbos in Noord-Engeland worden sinds 1985 de Bosuilen en Haviken op de voet gevolgd: alle nesten opgespoord, alle jongen (en zoveel mogelijk ouders) geringd, individuele uilen gevolgd (van bijna 100% van de lokale vogels was de exacte leeftijd bekend), predatie vastgelegd, voedselaanbod van Bosuilen (Aardmuis) gemonitord. Om met dat laatste te beginnen: die namen sterk af, weliswaar met pieken en dalen maar onmiskenbaar in mineur. Ondanks forse predatie van (vooral juveniele en oudere vrouwtjes) Bosuilen door Havik bleef de stand stabiel. Het predatierisico van Bosuilen nam toe met vorderende leeftijd: vanaf hun 9de levensjaar was de sterfte van vrouwen zelfs hoger dan in hun eerste levensjaar. Haviken zijn selectief in hun prooikeus (aangaande Bosuilen), maar hun invloed was verhoudingsgewijs toch gering omdat de predatie zich sterk toespitste op juveniele uilen (waarvan de reproductieve waarde gering is). Als het voedselaanbod voor de uilen hoog was, was de sterfte als gevolg van predatie geringer (wat resulteerde in meer overlevers onder de uilen die het jaar daarop als broedvogel konden optreden). Bij een hoge havikdichtheid is dat voedsel effect kleiner. Hoewel de bosuildichtheid min of meer stabiel bleef, werd er wel een significante daling van lokale

rekrutering vastgesteld (minder lokaal geboren Bosuilen vestigden zich ter plekke), wat op een tekort van lokale rekruten wijst. Dat heeft waarschijnlijk vooral te maken met het dalende voedselaanbod (al lijkt deze studie uit te gaan van een één-op-één relatie tussen Aardmuis en voedselaanbod: is dat niet te simpel gezien de behoorlijke brede voedselkeus van Bosuilen?). Hoe dan ook, een mooie studie die laat zien dat predatie-effecten ingewikkeld zijn en selectief bovendien. (x.lambin@abdn.ac.uk).

Maciorowski G., Mirski P. & Väli Ü. 2015. Hybridisation dynamics between Greater Spotted Eagles *Aquila clanga* and Lesser Spotted Eagles *Aquila pomarina* in the Biebrza River Valley (NE Poland). *Acta Ornithol.* 50: 33-41.

Het handjevol Bastaardarenden langs de Biebrza in Polen heeft te 'lijden' onder toenemende hybridisatie met Schreeuwarenden. Tussen 1996 en 2010 nam het aantal mengparen met 30% toe. Die menging ging vooral ten koste van Bastaardarenden, waarvan het percentage bezette territoria met 50% terugliep in voornoemde periode. Vervanging van broedvogels trad geregeld op, meestal ten faveure van hybriden en Schreeuwarenden. De meeste vervangingen betroffen mannetjes (71%), vermoedelijk omdat voor dat geslacht de sterfte hoger was. Uiteindelijk werden 13 gevallen van binnen-paar veranderingen vastgesteld, wat in 61% van de gevallen leidde tot hybridisatie (maar in 23% van de gevallen bleef het paar puur Bastaardarend). Er wordt gesuggereerd dat de wijzigingen in habitat en verschillen in sterfte naar geslacht de Schreeuwardend in de kaart spelen. (Waarom er zoveel poeha wordt gemaakt over deze marginale populatie Bastaardarend is een raadsel. Beide soorten zijn recent in de evolutionaire ontwikkeling afgesplitst, en aan de randen van de verspreiding is hybridisatie bij uitstek wat je verwacht bij veranderende omstandigheden. Niks om je zorgen over te maken.) (p.mirski@uwb.edu.pl).

Mateo R., Sánchez-Barbudo I.S., Camarero P.R. & Martínez J.M. 2015. Risk assessment of bearded vulture (*Gypaetus barbatus*) exposure to topical antiparasitics used in livestock within an ecotoxicovigilance framework. *Science of the Total Environment* 536: 704-712.

In de Pyreneeën worden verdachte kadavers routinematig op gif onderzocht; in 2004-13 waren dat er 486 waaronder 24 Lammergieren. In 36% van de kadavers ging het daadwerkelijk om vergiftiging (vooral organofosfaten en carbamaten). In vier Lammergieren werden bovendien middelen gevonden die veterinaire artsen tegen parasieten voorschrijven in vee (3x diazinon, 1x permethrin). Bij een controle van poten van varkens en lammeren werden die middelen alleen aangetroffen in lammeren. Om doorvergiftiging te voorkomen wordt voorgesteld om poten te wassen alvorens ze op voederplaatsen aan te bieden aan aaseters. (rafael.mateo@uclm.es).

Mellone U. et al. 2015. Seasonal differences in migration patterns of a soaring bird in relation to environmental conditions: a multi-scale approach. *Behav. Ecol. Sociobiol.* 69: 75-82.

Die zwevert in de titel is een Dwergarend, en om je kans op plaatsing in een leuk blaadje te verhogen is het noemen van 'schaalniveau' altijd goed. De bedoelde Dwergarenden waren volwassen vogels die in Spanje werden gevangen en van een zender waren voorzien. Hiervan werden 3 mannen en 6 vrouwen in totaal 15 herfst en 10 lentes gevolgd. Alle vogels (op één na) verlieten Spanje in het najaar, en wel via Gibraltar. Daarna waaierden ze uit over West-Afrika, vooral de Sahel van Senegal tot

Mali. In het najaar vlogen ze wat sneller dan in het voorjaar, zeker tijdens de passage van de Sahara. Dat kwam doordat ze dan meer rugwinden hadden en gemiddeld minder vaak pauzes inlasten. De tragere voorjaarstrek wordt verklaard met dat de vogels dan en route kunnen bijspijkeren en in goede conditie op de broedplaats arriveren (gewoonlijk wordt ervan uitgegaan dat juist een snelle voorjaarstrek gunstig is omdat je dan vroeg op de broedplaats aankomt; je kunt alles met evenveel aplomb beweren, net naar het uitkomt). In het geval van Dwergarend: neem dan in ieder geval de moeite de trekstrategie uit te splitsten naar geslacht (zeker: kleine steekproeven, maar op één hoop gegooid evenzo): vrouwen doen vast iets dan mannen! Kortom, de gebruikelijke studie, gebaseerd op zenders maar zonder toetsing in het veld. Achter het bureau vandaan, boys en girls! (u.mellone@gmail.com).

Setton B. 2015. Het Havik broedseizoen 2015 in Bernheze. Eindverslag Roofvogelinventarisatie. VWG Oss-Uden, Heesch.

Het aantal territoria, succesvolle en mislukte paren en de jongenproductie van Haviken wordt uitgewerkt voor 2005-15. De stand nam in die periode toe van 7 in 2005 naar 12-14 in 2013-15. Vanaf ongeveer 2009 is de stand min of meer gestabiliseerd. Er wordt stilgestaan bij de problemen die de huidige boskap met zich meebrengt voor roofvogels. Ook in dit gebied lijkt de Bosgroep zich weinig van regelgeving aan te trekken, een verschijnsel dat we van meer plekken kennen.

Terraube J., Villers A., Ruffino L., Iso-Livari L., Henttonen H., Oksanen T. & Korpimäki E. 2015. Coping with fast climate change in northern ecosystems: mechanisms underlying the population-level response of a specialist avian predator. *Ecography* 38: 690-699.

Klimaatverandering werkt krachtig in op Arctische leefgebieden, zoals hier gedemonstreerd aan de hand van Ruigpootbuizerds en hun belangrijkste prooi-soort, de Noordse Woelmuis. Over de 21 jaar van deze studie schoof de gemiddelde legdatum van de Ruigpoten met 0.1 dag per jaar naar voren, hier gesuggereerd als respons op de vervroeging van het smelten van sneeuw. Tegelijkertijd liep het broedsucces terug, wat was terug te voeren op de verslechterende populatiedynamiek van Noordse Woelmuizen (wat weer te maken had de afnemende dikte van het sneeuwdek in herfst en winter). Het weer in het broedseizoen had geen blijvende invloed op het broedsucces van Ruigpoten. (jutemo@utu.fi).

Westerhof R. 2015. Succesvol broedgeval van de Rode Wouw in Oud Ootmarsum in 2015. *Vogels in Overijssel* 14: 28-35.

Op een nest op 15 m hoogte in een es werden twee jongen grootgebracht. In april was diverse keren balts gezien, hier benoemd als over elkaar heen duiken. De geschatte datum van eerste eileg was 7 mei. Op grond van onrustig gedrag op het nest werd de datum van uitkomst van de eieren op 11 juni geschat. De jongen overleefden de zware storm van 25 juli. Bij een geschatte leeftijd van 51 dagen trad het takkelingenstadium in (1 augustus). Vanaf 9 augustus gingen de jongen korte vluchten maken. De laatste waarneming van de uitgevlogen jongen viel op 23 augustus. Aan prooiresten werd gevonden: 1 Fazant en 1 Konijn. In 1977-88 broedde de Rode Wouw 5x in Twente, gevolgd door een gat en nieuwe broedgevallen in 2013 (De Lutte) en 2014 (Twickel). Al deze locaties werden slechts eenmaal gebruikt.